

ประสิทธิผลของการส่งเสริมศักยภาพของชุมชนบนฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อย่างมีส่วนร่วมเพื่อรองรับสังคมสูงวัย

ลลิตา ปักเขมาลัย (พย.ม)*

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นวิจัยแบบกึ่งทดลอง กลุ่มเดียวเปรียบเทียบก่อนและหลังการทดลองมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการส่งเสริมศักยภาพของชุมชนบนฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีส่วนร่วมเพื่อรองรับสังคมสูงวัย กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุ จำนวน 100 คน เครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยแบบวัดคุณภาพชีวิตฉบับย่อชุดภาษาไทยและแบบสอบถามการมีส่วนร่วม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและใช้สถิติ paired t-test

ผลการศึกษาพบว่า การเปรียบเทียบผลลัพธ์คุณภาพชีวิตหลังการเข้าร่วมกิจกรรมเพิ่มขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) และการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมหลังเข้าร่วมกิจกรรมการส่งเสริมศักยภาพของชุมชนบนฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีส่วนร่วมเพื่อรองรับสังคมสูงวัย ในด้านการตัดสินใจด้านการดำเนินการ ด้านผลประโยชน์ และด้านการประเมินผล เพิ่มขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)

ข้อเสนอแนะ การส่งเสริมศักยภาพของชุมชนบนฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีส่วนร่วมเพื่อรองรับสังคมสูงวัย ควรมีการเริ่มการดำเนินการด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

คำสำคัญ: ศักยภาพของชุมชน ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การมีส่วนร่วม สังคมสูงวัย

อาจารย์ภาควิชาการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

**ผู้ประสานการตีพิมพ์เผยแพร่ E-mail: Lalida.P@ubru.ac.th

วันที่รับ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2566 วันที่แก้ไขเสร็จ 8 มกราคม พ.ศ. 2567 วันที่ตอบรับ 25 มกราคม พ.ศ. 2567

Effectiveness of promoting community potential based on the philosophy of sufficiency economy Participate in supporting an aging society

Lalida Pukemayung (M.N.S.)*

Abstract

The present study was a quasi-experimental research with a one-group compared before and after the experiment. The objectives were to study the effectiveness of promoting community potential based on the philosophy of sufficiency economy in a participatory way to support an aging society. The sample group consisted of 100 elderly people. The tools for collecting data consisted of Thai version of the short quality of life scale and participation questionnaire. Data were analyzed using descriptive statistics and paired t-test.

The results showed that comparing the results of quality of life after participating in the activity increased significantly more than before participating ($p < 0.05$). A comparison of participation after participating in activities to promote community potential based on the philosophy of sufficiency economy in a participatory way to support an aging society in decision making, operational, aspect, benefits and evaluation Increased significantly than before participation ($p < 0.05$)

Suggestions: Promoting community potential based on the sufficiency economy philosophy in a participatory manner to support an aging society. Actions should be initiated with the participation of all relevant network partners.

Keywords: Community Potential, Sufficiency Economy Philosophy, Participation

Faculty of Nursing, Ubon Ratchathani Rajaphat University

*Corresponding author E-mail: Lalida.P@ubru.ac.th

Received December 25, 2023, Revised January 8, 2024 Accepted January 25, 2024

บทนำ

ประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ (Complete-aged society) ในปี พ.ศ. 2564 คือ มีผู้สูงอายุในประเทศมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด และคาดการณ์ว่าในปี พ.ศ. 2574 ประเทศไทยจะก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุระดับสุดยอด (Super-aged society) คือ มีผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมด¹ อย่างไรก็ตามการมีชีวิตที่ยืนยาวขึ้นก็ไม่สามารถเป็นเครื่องชี้วัดความสุขหรือคุณภาพชีวิตได้ เพราะผู้สูงอายุบางรายก็ต้องพบเจอกับอาการเจ็บป่วย ถูกละเลยจากสังคม และลูกหลานไม่มีเงินไว้ใช้จ่ายในบั้นปลายชีวิต ซึ่งปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความไม่พร้อมในการใช้ชีวิตในการเป็นผู้สูงอายุ²

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พอสมควร ต่อการกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในภายนอก ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชุมชนให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ

ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี³

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจังหวัดส่วนใหญ่มีประชากรเกินล้านคน และมีประชากรสูงอายุคิดเป็นร้อยละ 16.04 สภาพปัญหาของผู้สูงอายุสรุปได้ดังนี้ 1) ด้านสุขภาพ พบว่าผู้สูงอายุมีโรคเรื้อรังอย่างน้อย 1 โรค เช่น โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง หลอดเลือดสมอง เป็นต้น 2) ด้านเศรษฐกิจ ส่วนใหญ่ฐานะทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลาง ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนาเป็นหลัก ทำให้รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย 3) ด้านสังคม มีการเคลื่อนย้ายของประชากรวัยแรงงานเข้าสู่สังคมเมือง ทำให้ผู้สูงอายุอยู่กับเด็กตามลำพัง ต้องแบกรับภาระในการเลี้ยงดูหลานที่ยังเล็กทำให้เกิดรูปแบบของการอยู่อาศัยแบบครอบครัวข้ามรุ่นหรือครอบครัวแหวกกลาง⁴ 4) ด้านสิ่งแวดล้อม ลักษณะที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่บ้านเรือนเป็นได้ถูกสูง ทำให้ผู้สูงอายุขึ้นลงลำบากเสี่ยงต่อการพลัดตกหกล้ม และ 5) ด้านจิตใจและการให้คุณค่าของบุคคล จากการที่ผู้สูงอายุมีโรคเรื้อรัง ประกอบกับการเสื่อมของร่างกายตามวัยทำให้ต้องอยู่ในภาวะพึ่งพิงผู้อื่นส่งผลให้เกิดความเครียด ท้อแท้ มีภาวะซึมเศร้า ความเครียดจากรายได้ไม่เพียงพอ กังวลกับลูกหลานที่ไปทำงานต่างถิ่น การถูกทิ้งให้อยู่เพียงลำพัง⁵

การตระหนักถึงความสำคัญของการเตรียมความพร้อม เพื่อรองรับสังคมสูงวัยทั้งในด้านการพัฒนาระบบและกลไก โดยเฉพาะ

องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับชุมชน และมีการบริหารจัดการภายในชุมชน รวมทั้งทราบปัญหาของคนในชุมชนเป็นอย่างดี การเตรียมความพร้อมของ 3 กลุ่มวัย เป็นการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคม (Social Cohesion) โดยมุ่งเน้นการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านกิจกรรมทางสังคมบนพื้นที่สร้างสรรค์ในรูปแบบต่างๆ⁶ โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ชุมชน ครอบครัวและตัวผู้สูงอายุเอง เพื่อสร้างการรับรู้เกี่ยวกับปัญหาและผลกระทบทั้งระยะสั้น และระยะยาวของการเข้าสู่สังคมสูงวัยของชุมชน มีการเตรียมความพร้อมของชุมชน โดยการพัฒนาระบบสร้างเสริมชุมชนเข้มแข็ง ชุมชนถือเป็นรากฐานสำคัญที่จะนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาประเทศ ทั้งในเรื่องความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม⁷

ดังนั้น คณะผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับสังคมสูงวัยทั้งในด้านการพัฒนาระบบและกลไก โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับทั้งหน่วยงานภาครัฐ ชุมชน ครอบครัวและตัวผู้สูงอายุเอง เพื่อสร้างการรับรู้เกี่ยวกับปัญหาและผลกระทบทั้งระยะสั้นและระยะยาวของการเข้าสู่สังคมสูงวัยของชุมชน มีการเตรียมความพร้อมของชุมชนเพื่อรองรับสังคมสูงวัยการ โดยการพัฒนาระบบสร้างเสริมชุมชนเข้มแข็ง โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบางจะเป็นเครื่องมือสำคัญที่นำพาประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและบริบทของชุมชน

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการส่งเสริมศักยภาพของชุมชนบนฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีส่วนร่วมเพื่อรองรับสังคมสูงวัย

สมมติฐานการวิจัย

1. คุณภาพชีวิตของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังเข้าร่วมการส่งเสริมศักยภาพของชุมชนบนฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีส่วนร่วมเพื่อรองรับสังคมสูงวัยมีความแตกต่างกัน
2. การมีส่วนร่วมก่อนและหลังเข้าร่วมการส่งเสริมศักยภาพของชุมชนบนฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีส่วนร่วมเพื่อรองรับสังคมสูงวัยมีความแตกต่างกัน

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation Approach) เป็นตัวอย่างแนวคิดหนึ่งที่มีส่วนช่วยให้เกิดกระบวนการสื่อสารหรือการแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างสมาชิกในสังคมหรือชุมชนให้เป็นไปได้โดยสะดวกขึ้น ความเป็นชุมชนเข้มแข็งจะเกิดขึ้นได้หากสมาชิกของชุมชนมีส่วนร่วมในการติดต่อสื่อสาร การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เพราะการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนนี้จะป็นพลังชุมชนที่ผลักดันให้เกิดการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรม ต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาของชุมชนในแต่ละขั้นตอนให้บรรลุเป้าหมายบนฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีส่วนร่วมเพื่อรองรับสังคมสูงวัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นแบบกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research) กลุ่มเดียวเปรียบเทียบ ก่อนและหลังการทดลอง (One group pre and post-test)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้สูงอายุ ในอำเภอกุตุขุม จังหวัดยโสธร

กลุ่มตัวอย่าง การกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างได้มาจากสูตรการคำนวณขนาดตัวอย่าง 1 กลุ่มตัวอย่างโดยค่าเฉลี่ย 2 ค่าเปรียบเทียบกันและไม่เป็นอิสระกัน (Dependent groups) โดยใช้สูตร Cohen (1997)⁸ ได้กลุ่มตัวอย่าง 80 ราย แต่เพื่อกันข้อมูลสูญหาย และกลุ่มตัวอย่าง ถอนตัวออกจากการศึกษาจึงเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างอีกร้อยละ 20 จึงได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 100 ราย เลือกโดยการสุ่มตัวอย่าง

กำหนดเกณฑ์การคัดเข้าดังนี้ (Inclusion criteria) ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60-75 ปี สามารถเดินได้เองโดยไม่ต้องใช้เครื่องช่วยเดิน สามารถประกอบกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง และไม่มีข้อห้ามทางการแพทย์ในการออกกำลังกาย

เกณฑ์การคัดออกจาก (Exclusion criteria) คือ ในระหว่างเข้าร่วมโครงการมีภาวะเจ็บป่วยที่รุนแรงและขอยกเลิกการเข้าร่วมโครงการ

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษานี้ผู้ศึกษาได้ปฏิบัติตามหลักการแห่งปฏิญญาเฮลซิงกิของแพทยสมาคมโลก เรื่องหลักการจริยธรรมสำหรับการ

ศึกษาวิจัยทางการแพทย์ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ และผ่านการเห็นชอบจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ก่อนดำเนินการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ประเภท ได้แก่ เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ

โปรแกรมการส่งเสริมศักยภาพของชุมชนบนฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีส่วนร่วม เพื่อรองรับสังคมสูงวัย รายละเอียดโปรแกรมประกอบด้วย

เดือนที่ 1 เสริมสร้างความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการและอนุกรรมการ ในแต่ละประเด็นปัญหา วางแผนพัฒนาศักยภาพของชุมชนบนฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีส่วนร่วมเพื่อรองรับสังคมสูงวัย

เดือนที่ 2 การศึกษาดูงาน เพื่อเปิดโอกาสให้คณะทำงานได้เปิดโลกทัศน์ ได้รับความรู้และประสบการณ์ใหม่ ๆ จากพื้นที่อื่นได้ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นอกจากนี้ยังเป็นการกระตุ้นให้ทีมทำงานได้มีกิจกรรมร่วมกัน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและเกิดความสามัคคี

เดือนที่ 3 การพัฒนาทักษะกระบวนการเรียนรู้ของสมาชิกในชุมชนให้เกิดการเรียนรู้

ร่วมกัน มีการกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชน
ท้องถิ่นบนหลักการพึ่งพาตนเองบนฐานปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อรองรับสังคมสูงวัย

เดือนที่ 4 คนในชุมชนมีพฤติกรรม
เปลี่ยนแปลงทุกด้านโดยเรียนรู้ได้ด้วยเชิง
ประจักษ์ในพฤติกรรมผ่านกิจกรรมการพัฒนา
ศักยภาพ การอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อการ
พัฒนาศักยภาพของชุมชนอย่างต่อเนื่อง

เดือนที่ 5 การเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน
การนำชุมชนไปเรียนรู้ร่วมกับชุมชนอื่น และ
ชุมชนพื้นที่อื่นมาเรียนรู้ร่วมกันพร้อม กับ
การพัฒนาวัฒนธรรมชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต
เพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ทรัพยากรและ
เห็นคุณค่าของการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องตลอดชีวิต

เดือนที่ 6 การประยุกต์ใช้หลักปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียง นำมาสู่การแบ่งปันทรัพยากร
ในการทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาองค์ความรู้
ผ่านนวัตกรรมของชุมชนในลักษณะที่
หลากหลายร่วมกันเพื่อรองรับสังคม

2. เครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล
ประกอบด้วย 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป
ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับ

การศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน โรค
ประจำตัว

ส่วนที่ 2 แบบวัดคุณภาพชีวิตฉบับย่อ
ชุดภาษาไทย (WHOQOL-BREF-THAI) เป็น
เครื่องมือที่พัฒนามาจากเครื่องวัดคุณภาพชีวิต
ขององค์การอนามัยโลกโดยสุวัฒน์ มหัตนิรันดร์
กุล และคณะ^๑ ประกอบด้วยข้อคำถาม 2 ชนิดคือ
แบบภาวะวิสัย (Perceived objective) และอัต
วิสัย (self-report subjective) จะประกอบด้วย
องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต 4 ด้าน ดังนี้ 1)
ด้านร่างกาย 2) ด้านจิตใจ 3) ด้านความ
สัมพันธ์ทางสังคม และ 4) ด้านสิ่งแวดล้อม
ข้อคำถามที่มีความหมายทางบวก 23 ข้อ และ
ข้อคำถามที่มีความหมายทางลบ 3 ข้อ คือ ข้อ
2, 9 และ 11 แต่ละข้อเป็นมาตราส่วนประมาณ
ค่า 5 ระดับ การแปลผลคะแนนคุณภาพชีวิตมี
คะแนนตั้งแต่ 26-130 คะแนน โดยเมื่อผู้ตอบ
รวมคะแนนทุกข้อได้คะแนนเท่าไร สามารถ
เปรียบเทียบกับเกณฑ์ปกติที่กำหนดดังนี้

คะแนน 26-60 คะแนน แสดงถึงการมี
คุณภาพชีวิตไม่ดี

คะแนน 61-95 คะแนน แสดงถึงการมี
คุณภาพชีวิตกลางๆ

คะแนน 96-130 คะแนน แสดงถึงการมี
คุณภาพชีวิตที่ดี

แบ่งระดับคะแนนคุณภาพชีวิต แยกออกเป็นองค์ประกอบต่างๆ ได้ดังนี้

องค์ประกอบ	การมีคุณภาพชีวิตที่ไม่ดี	คุณภาพชีวิตปานกลาง	คุณภาพชีวิตที่ดี
1. ด้านสุขภาพกาย	7-16	17-26	27-35
2. ด้านจิตใจ	6-14	15-22	23-30
3. ด้านสัมพันธภาพทางสังคม	3-7	8-11	12-15
4. ด้านสิ่งแวดล้อม	8-18	19-29	30-40
คุณภาพชีวิตโดยรวม	21-60	61-95	96-130

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามการมีส่วนร่วมผู้วิจัย
สร้างขึ้นจากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
ประกอบด้วย ด้านการตัดสินใจ ด้านการ
ดำเนินการ ด้านผลประโยชน์ และด้านการ
ประเมินผล จำนวน 20 ข้อ ซึ่งมีลักษณะเป็น
มาตราประมาณค่า (Likert scale) 4 ระดับ

การมีส่วนร่วมมาก = 4 คะแนน

การมีส่วนร่วมปานกลาง = 3 คะแนน

การมีส่วนร่วมน้อยครั้ง = 2 คะแนน

ไม่มีส่วนร่วม = 1 คะแนน

การแปลผลคะแนนใช้วิธีของ Sisa-at
(2013) โดยแบ่งการมีส่วนร่วมเป็น 3 ระดับ
ได้แก่

การมีส่วนร่วมระดับน้อยมีคะแนนรวม
20-40 คะแนน

การมีส่วนร่วมระดับปานกลางมีคะแนน
รวม 41-60 คะแนน

การมีส่วนร่วมระดับสูงมีคะแนนรวม
61-80 คะแนน

แบบวัดนี้ตรวจสอบความตรงตาม
เนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน
คำนวณหาดัชนีความตรงตามเนื้อหา (Content
Validity Index) ผู้วิจัยทดสอบความเชื่อมั่นของ
เครื่องมือโดยนำไปกลุ่มตัวอย่าง ที่มีลักษณะ
คล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ราย แล้ว
คำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค
(Cron-bach's alpha coefficient)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอนในการ
ดำเนินการ ดังนี้

1. ผู้วิจัยเสนอโครงร่างวิจัย เพื่อขอ
รับคำรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการ
วิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ก่อนดำเนินการวิจัย คณะผู้วิจัยแนะนำตัวสร้าง
สัมพันธภาพชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย
รายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการวิจัย และ
ชี้แจงการพิทักษ์สิทธิ์ เมื่อกลุ่มตัวอย่างยินยอม
เข้าร่วมการวิจัยจึงลงนามในใบยินยอมเข้าร่วม
การวิจัย

3. ผู้วิจัยอธิบายชุดแบบสอบถามแต่ละ
ชุด เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจและตอบ
แบบสอบถามก่อนการทดลอง (Pre-test) และ
นัดหมายการทำกิจกรรม แบ่งกลุ่มตัวอย่างตาม
บริบทของพื้นที่

4. กลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมโปรแกรมการ
ส่งเสริมศักยภาพของชุมชนบนฐานปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีส่วนร่วมเพื่อรองรับ
สังคมสูงวัย ใช้ระยะเวลาการดำเนินการภายใน
6 เดือน

5. เมื่อสิ้นสุด ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวม
ข้อมูล ให้กลุ่มตัวอย่างทำการทดสอบโดยใช้ชุด
สอบถามเดิม ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องและ
ความสมบูรณ์ของข้อมูลทุกชุด จนได้ข้อมูลครบ
ตามที่กำหนดเพื่อนำมาวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติวิเคราะห์
ดังนี้

1. สถิติพรรณนา (Descriptive
statistics) สำหรับอธิบายข้อมูลคุณลักษณะ
ทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ การแจกแจง
ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐาน

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics) ใช้สถิติ paired t-test ในการเปรียบเทียบความแตกต่างของคุณภาพชีวิตและการมีส่วนร่วมก่อนและหลังได้รับเข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมศักยภาพของชุมชนบนฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีส่วนร่วมเพื่อรองรับสังคมสูงวัย

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 100 ราย เมื่อสิ้นสุดการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างคงอยู่ 97 ราย กลุ่มตัวอย่างขาดการติดตามจำนวน 3 ราย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 73.20 อายุเฉลี่ย 62.74 ปี สถานภาพสมรสร้อยละ 76.29 ระดับ

การศึกษาประถมศึกษา ร้อยละ 80.41 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ร้อยละ 71.14 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 3,200 บาท ผู้ดูแลตนเองร้อยละ 75.26 เป็นโรคความดันโลหิตสูงร้อยละ 24.74 รองลงมาเป็นโรคเบาหวาน ร้อยละ 18.56

2. การเปรียบเทียบผลลัพธ์คุณภาพชีวิตของกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมกิจกรรมการส่งเสริมศักยภาพของชุมชนบนฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีส่วนร่วมเพื่อรองรับสังคมสูงวัยพบว่า คุณภาพชีวิตด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสัมพันธภาพทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และโดยรวมหลังการเข้าร่วมกิจกรรมเพิ่มขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) (ดังตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบคุณภาพชีวิตก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการส่งเสริมศักยภาพของชุมชนบนฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีส่วนร่วมเพื่อรองรับสังคมสูงวัย

คุณภาพชีวิต	ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม			หลังเข้าร่วมกิจกรรม			Paired t-test	p-value
	Mean	SD	ระดับ	Mean	SD	ระดับ		
ด้านร่างกาย	22.54	2.33	ปานกลาง	23.37	2.16	ปานกลาง	-2.431	.013
ด้านจิตใจ	17.16	3.54	ปานกลาง	23.78	1.98	ดี	-14.236	.002
ด้านสัมพันธภาพทางสังคม	11.72	2.65	ปานกลาง	13.78	2.67	ดี	-4.729	.003
ด้านสิ่งแวดล้อม	27.26	3.64	ปานกลาง	32.81	5.93	ดี	-5.867	.001
โดยรวม	78.68	6.24	ปานกลาง	93.74	7.47	ดี	-16.216	.002

3. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมหลังเข้าร่วมกิจกรรมการส่งเสริมศักยภาพของชุมชนบนฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีส่วนร่วมเพื่อ

รองรับสังคมสูงวัย ในด้านการตัดสินใจ ด้านการดำเนินการ ด้านผลประโยชน์ และด้านการประเมินผล เพิ่มขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) (ตารางที่ 3)
 ตารางที่ 3 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมก่อนและ
 หลังการจัดกิจกรรมการส่งเสริมศักยภาพของ

ชุมชนบนฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมี
 ส่วนร่วมเพื่อรองรับสังคมสูงวัย

การมีส่วนร่วม	ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม			หลังเข้าร่วมกิจกรรม			Paired t- test	p-value
	Mean	SD	ระดับ	Mean	SD	ระดับ		
ด้านการตัดสินใจ	45.27	0.76	ปานกลาง	65.72	0.97	สูง	1.361	.001
ด้านกาดำเนินการ	47.63	0.56	ปานกลาง	67.54	0.72	สูง	-11.206	.000
ด้านการรับผลประโยชน์	49.12	0.45	ปานกลาง	63.18	0.62	สูง	2.361	.000
ด้านการประเมินผล	32.61	0.49	น้อย	43.75	0.71	ปานกลาง	1.726	.002
ภาพรวม	174.63	0.84	ปานกลาง	240.19	0.78	สูง	-9.753	.000

การอภิปรายผล

การศึกษาเรื่องประสิทธิผลของการ
 ส่งเสริมศักยภาพของชุมชนบนฐานปรัชญา
 เศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีส่วนร่วมเพื่อรองรับ
 สังคมสูงวัย อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ผลลัพธ์คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่เข้า
 ร่วมกิจกรรมการส่งเสริมศักยภาพของชุมชนบน
 ฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีส่วนร่วม
 เพื่อรองรับสังคมสูงวัย พบว่า คุณภาพชีวิตด้าน
 ร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสัมพันธภาพทางสังคม
 ด้านสิ่งแวดล้อม และโดยรวมหลังการเข้าร่วม
 กิจกรรมเพิ่มขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมอย่างมี
 นัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ทั้งนี้เนื่องจากคน
 ในชุมชนให้ความสำคัญ ทุกคนสามารถเข้ามามี
 ส่วนร่วม และผู้นำชุมชนเห็นความสำคัญของผู้
 สูงอายุ การมีความสัมพันธ์กับคนในชุมชนจะ
 ทำให้ชีวิตของผู้สูงอายุมีความหมายยิ่งขึ้น การ
 เข้าร่วมกิจกรรมเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุ

ได้แลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นต่าง ๆ หรือ
 การถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นทำให้
 ผู้สูงอายุรู้สึกว่าคุณค่าต่อสังคมส่งผลต่อ
 คุณภาพชีวิตด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้าน
 สัมพันธภาพทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และ
 โดยรวมหลังการเข้าร่วม กิจกรรมเพิ่มขึ้นกว่า
 ก่อนเข้าร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)
 เนื่องจากการทำกิจกรรมในผู้สูงอายุ ช่วย
 ส่งเสริมสุขภาพ สมรรถภาพทางกาย และชะลอ
 ความเสื่อมของร่างกาย เพิ่มความสามารถทาง
 ร่างกายของผู้สูงอายุ คลายความเครียด ส่งเสริม
 สุขภาพจิต ทำให้ผู้สูงอายุได้มีสัมพันธภาพที่ดี
 ต่อกัน ด้านสิ่งแวดล้อมผู้สูงอายุรับรู้ว่าคุณค่า
 โอกาสที่จะได้รับข่าวสาร หรือฝึกฝนทักษะต่าง
 ๆ การรับรู้ว่าคุณค่าได้มีกิจกรรมนันทนาการและมี
 กิจกรรมในเวลาว่าง มีกิจกรรมทางสังคมร่วมกับ
 ผู้อื่น ทำให้ผู้สูงอายุได้พบปะสังสรรค์กับเพื่อนใน
 วัยเดียวกัน มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้

ทางด้านสุขภาพ มีความสนุกสนานและมีความสุขในชีวิตตามมา และเป็นผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จ (Successful aging) คงไว้ซึ่งการมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้⁴ ที่ค้นพบว่ากิจกรรมทางกายภาพและการเคลื่อนไหว เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี¹⁰ และองค์การอนามัยโลก¹¹ ได้ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตไว้ว่าเป็นการรับรู้ของแต่ละบุคคลต่อสถานะในชีวิตของพวกเขาภายใต้บริบทของวัฒนธรรมและความหมายของระบบ ในสังคมที่พวกเขาอาศัยอยู่ การเสริมสร้างสุขภาพของผู้สูงอายุต้องปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับวิถีการดำเนินชีวิต บริบทวัฒนธรรม ประเพณี ความเป็นอยู่ ค่านิยม และความต้องการของผู้สูงอายุในชุมชนนั้น ๆ จึงจะทำให้เกิดพฤติกรรมทางสุขภาพที่สามารถทำได้ด้วยตนเอง อย่างถูกต้อง เหมาะสม และยั่งยืน

2. การมีส่วนร่วมหลังเข้าร่วมกิจกรรมการส่งเสริมศักยภาพของชุมชนบนฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีส่วนร่วมเพื่อรองรับสังคมสูงวัย ในด้านการตัดสินใจ ด้านการดำเนินการ ด้านผลประโยชน์ และด้านการประเมินผล เพิ่มขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ระดับของการมีส่วนร่วมของชุมชนอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ Bamrungphan¹² พบว่า ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ปัญหาในระดับมาก ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ในทุกกิจกรรมของการพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับสังคมสูงวัยนั้น ประชาชนที่อยู่ในชุมชนทุกคนย่อมมีส่วนได้รับผลประโยชน์ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม ซึ่งโครงการทุกโครงการพัฒนานั้นย่อมส่งผลให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้นด้วย จึงทำให้ระดับการ

ประเมินผลการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนออกมาในระดับมาก ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในระดับมาก ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีระดับอยู่ในระดับมากเนื่องจากประชาชนได้มีส่วนร่วมประชุมเพื่อนำเสนอเรื่องต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นในการพัฒนามีส่วนในการตัดสินใจวางแผนขั้นตอนการดำเนินงานของกิจกรรมและมีส่วนร่วมกำหนดแหล่งของทรัพยากรที่จะใช้ในกิจกรรมเพื่อรองรับสังคมสูงวัย

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาต้นทุนและประสิทธิผลของการส่งเสริมศักยภาพของชุมชนบนฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีส่วนร่วมเพื่อรองรับสังคมสูงวัย เพื่อใช้ในการกำหนดนโยบายและงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. ควรมีการเพิ่มระยะเวลาศึกษาคูณภาพชีวิตของผู้สูงอายุหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการส่งเสริมศักยภาพของชุมชนบนฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีส่วนร่วมเพื่อรองรับสังคมสูงวัย

3. ควรมีการศึกษาในประเด็นอื่นที่เกี่ยวข้องการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อรองรับสังคมสูงวัยเพิ่มเติม

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ ผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุข ผู้สูงอายุ และทีมสหสาขาวิชาชีพทุนสนับสนุนการวิจัยสำหรับคณาจารย์และบุคลากรงบประมาณรายได้ ประจำปีงบประมาณ 2566 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

บรรณานุกรม

1. Department of Elderly Affairs Ministry of Social Development and Human Security. Measures to drive the national agenda on the aging society. 2nd printing. Bangkok: Amarin Printing and Publishing, 2019. (in Thai)
2. Kankarn W, Wirunphan B, Athiwet W. Thajai S. Participation in the Development of Model Communities to Support an Aging Society in the Isaan context. Army Nursing Journal. 2023; 24(1): 492-501. (in Thai)
3. Kachanan R. The Aging Society and the Driving Force of the Thai economy. Bangkok : Secretariat Office House of Representatives, 2018. (in Thai)
4. Thamikboworn S. A model for Sustainable Community Development for Aging Society Aging School and Aging Club. Ubon Ratchathani University Printing House, 2018. (in Thai)
5. Wongsaree C, & Phonthong S. Dementia in the Elderly, Nursing Care and Caring for Relatives. MCU Academic Journal. 2018;22(43-44): 166-179. (in Thai)
6. Chinakhai E. Readiness of the Community to Support the Elderly Community in the Area of Luang Nuea Subdistrict Municipality. Doi Saket District Chiang Mai Province. academic conference Sustainable Rural Development No. 4, year 2014. (in Thai)
7. Romprasert S. Elderly age and the Thai Government's Readiness to respond. Journal of Economics and Public Policy. 2014;5(10): 16-25. (in Thai)
8. Cohen J. Statistical power analysis for the behavioral sciences. New York: Academic Press; 1997
- 9 . Mahatnirunkul S, Tuntipivatanakul W, Pumpisanchai W. (1998). Comparison of the WHOQOL- 100 and the WHOQOL-BREF (26 items). J Ment Health Thai. 5,4-15. National Statistical Office. Population statistics; 2022. (in Thai)
10. Elipoulos C. *Gerontological nursing*. (8thed). Philadelphia, PA: Wolters Kluwer Health/ Lippincott Williams and Wilkins, 2014.
11. World Health Organization. WHOQOL-BREF: Introduction, Administration, Scoring and Generic Version of the Assessment, field trial version. Geneva, 2004.
12. Bamrunghan J, Poonead S, & Rattanaphan S. Developing Participation of Community Leaders in Making Subdistrict Development Plan of Ipan Subdistrict Phrasaeng District in Suratthaniprovence. Suratthani Rajabhat Journal. 2015; 2(2): 115-132. (in Thai)